

2021Z20086

(ingezonden 11 november 2021)

Vragen van de leden Maatoug (GroenLinks) en Gijs van Dijk (PvdA) aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over het bericht 'Brandbrief grote steden: duizenden vluchtelingen veroordeeld tot falend inburgeringsstelsel'

1. Heeft u kennisgenomen van het bericht 'Brandbrief grote steden: duizenden vluchtelingen veroordeeld tot falend inburgeringsstelsel'? 1)

Antwoord vraag 1:

Ja.

2. Bent u het ermee eens dat de nieuwe wet inburgering een grote verbetering is ten opzichte van het huidige inburgeringsstelsel, en het daarmee problematisch is dat een groep van minstens duizend vluchtelingen in een stelsel terecht komt wat uitvoeringstechnisch niet werkt?

4. Klopt het dat het moment van het ontvangen van een verblijfsvergunning bepalend is voor in welk stelsel nieuwkomers moeten inburgeren? Hoe lang kan een nieuwkomer maximaal in het huidige stelsel inburgeren als hij/zij op 31 december 2021 een verblijfsvergunning heeft ontvangen?

5. Bent u het ermee eens dat het disproportioneel is dat nieuwkomers die nu, twee maanden voor de inwerkingtreding van het nieuwe stelsel, een verblijfsvergunning krijgen en daarmee jarenlang in een niet-functionerend stelsel terechtkomen?

Antwoord vragen 2, 4 en 5:

Ik ben het met u eens dat het nieuwe stelsel naar verwachting een beter stelsel zal zijn dan het huidige stelsel momenteel is. Zoals ik in mijn brief aan uw Kamer in oktober¹ al opmerkte is dat één van de redenen waarom ik bestuurlijke afspraken met gemeenten heb gemaakt over de begeleiding van asielstatushouders onder de Wet inburgering 2013 (Wi2013) en aan de slag ben gegaan met de 'verkenning verbetermogelijkheden huidige stelsel'. Voor de begeleiding van asielstatushouders onder Wi2013 heb ik cumulatief €46,5 miljoen beschikbaar gesteld aan gemeenten voor de jaren 2021 tot en met 2026. Daarbij worden asielstatushouders die vanaf 1 juli 2021 inburgeringsplichtig worden, door gemeenten zoveel mogelijk begeleid in de geest van de nieuwe wet. Gemeenten kunnen via deze weg onder andere een intake doen en de inburgeraar adviseren over een taaltraject en -school die het beste bij hem past.

Desalniettemin was het een bewuste keuze om het huidige recht van toepassing te laten blijven op bestaande inburgeraars; een zogenaamde harde knip tussen nieuw en oud recht, waarbij iedereen die eerder of op 31 december 2021 een verblijfsvergunning krijgt, inburgeringsplichtig is onder de Wi2013. Bij de totstandkoming van de Wet inburgering 2021 (Wi2021) zijn verschillende vormen van overgangsrecht onderzocht, maar al deze vormen van overgangsrecht stuiten op bezwaren van rechtsongelijkheid en rechtszekerheid. Om een voorbeeld te noemen: als iemand gedurende zijn

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 32 824, nr. 348.

inburgeringstermijn onder de Wi2013 wordt overgeheveld naar de Wi2021 dan wordt deze inburgeraar ineens geconfronteerd met hogere inburgeringsvereisten, zoals het B1 taalniveau in plaats van A2 taalniveau als norm. Dit is in het kader van rechtszekerheid een onwenselijke situatie.

Als gevolg van deze vorm van overgangsrecht zal het Wi2013-stelsel nog zeker tot 2027 inwerking zijn. In principe kan het Wi2013 stelsel pas worden "afgesloten" zodra de laatste inburgeraar aan de inburgeringsvereisten heeft voldaan, of van de inburgeringsplicht is ontheven of vrijgesteld. Een inburgeraar heeft in eerste instantie drie jaar de tijd om aan de inburgeringsplicht te voldoen. Daarnaast kan een inburgeraar om diverse redenen in aanmerking komen voor een verlenging van de inburgeringstermijn. Opgelopen vertraging aan het begin van de inburgeringstermijn, bijvoorbeeld omdat de inburgeraar nadat hij inburgeringsplichtig werd nog meerdere maanden in het AZC heeft gewoond, is daar één van.

3. Kunt u aangeven wat het gevolg is voor gemeenten als zo'n grote groep onder het huidige stelsel moet inburgeren?

Antwoord vraag 3:

De rol van gemeenten binnen het huidige stelsel is beperkt, waardoor de gevolgen voor gemeenten in het kader van de Wi2013 feitelijk te overzien zijn. Na huisvesting kunnen gemeenten van start met het aanbieden van de (maatschappelijke) begeleiding en de start van het participatieverklaringstraject. Dat neemt niet weg dat ik de zorg die gemeenten hebben geuit, snap. Het is geen fijne boodschap om aan een inburgeraar uit te moeten leggen dat hij moet inburgeren onder het huidige stelsel, terwijl hij pas in 2022 verhuist vanuit het AZC naar de gemeente.

6. Op welke manier bent u voornemens gehoor te geven aan de roep van de vier grote steden om iedereen die nu al een status heeft, maar nog geen woning en dus nog in een asielzoekerscentrum (azc) verblijft, te laten inburgeren onder het nieuwe stelsel? Kunt u schetsen welke aanpassingen daarvoor nodig zijn?

Antwoord vraag 6:

Begin dit jaar is een dergelijke vorm van overgangsrecht al verkend samen met de VNG. Deze optie is om meerdere redenen niet haalbaar geacht, onder andere om redenen van juridische aard in het kader van rechtsgelijkheid. Een dergelijke aanpassing van het overgangsrecht vereist daarnaast een wetwijziging, wat doorgaans aanzienlijk wat tijd in beslag neemt. Daarmee is dit geen realistische oplossing voor het probleem dat wordt geschetst.

Inmiddels is naar aanleiding van het wetgevingsoverleg van 22 november jl. in uw Kamer een motie door het lid Belhaj (D66) ingediend², waarin uw Kamer mij verzoekt voor de inburgeraars die nog onder de Wet Inburgering 2013 vallen, uiterste inspanningen te verrichten om samen met gemeenten oplossingsrichtingen te verkennen binnen het bestaande wettelijk en financieel kader. Dit met als doel om zo veel mogelijk inburgeraars onder de Wi2013 maximaal te laten profiteren van de voordelen van de Wi2021. Ik ga hierover in gesprek met gemeenten en de VNG om samen te kijken wat daarin verder nog mogelijk is, en hoe SZW eventueel gemeenten kan ondersteunen daarin.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 35 925 XV nr. 19.

7. Kunt u aangeven hoe groot de groep is die nu een status heeft, maar nog in een azc verblijft en kunt u een inschatting geven hoe groot deze groep zal zijn op 1 januari 2022?

Antwoord vraag 7:

Op dit moment zijn er nog zo'n 72.000 inburgeraars inburgeringsplichtig onder het huidige stelsel, waarvan zo'n 45.000 asielstatushouders.³ Daarvan verblijven er nog zo'n 11.000 in het AZC, waarvan meer dan de helft langer dan de afgesproken veertien weken wacht op huisvesting. Ik hoop dat gemeenten op korte termijn een aanzienlijk deel daarvan kunnen huisvesten. Echter, ik zie ook de huisvestingsopgave waar gemeenten momenteel voor staan. Samen met gemeenten en provincies wordt bekeken hoe de uitstroom van statushouders naar huisvesting verhoogd kan worden en wat hiervoor nodig is.⁴ Hoe groot de groep asielstatushouders in het AZC op 1 januari 2022 zal zijn, kan ik niet precies voorspellen.

8. Welke aanvullende maatregelen kunt u nemen, naast de maatregelen die aangekondigd zijn in uw brief van 18 oktober 2021? 2) Denkt u dat de aangekondigde maatregelen in de voorgenoemde brief voldoende zijn om de zorgen van de vier grote steden weg te nemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 8:

In de beantwoording van deze vraag ga ik er vanuit dat u doelt op mijn brief van 12 oktober waarin ik uw Kamer geïnformeerd heb over de uitkomsten van de verkenning verbeterplan huidig stelsel.⁵

Zoals al aangegeven in mijn antwoord op vraag 6 zal ik met gemeenten en de VNG in gesprek gaan om te kijken hoe wij de inburgeraars onder de Wi2013 zo veel als mogelijk kunnen helpen. Desalniettemin ben ik van mening dat er al wezenlijke stappen worden of zijn gezet om het Wi2013-stelsel te verbeteren en de inburgeraars in dat stelsel zo goed mogelijk te helpen, bijvoorbeeld door de eerdergenoemde begeleiding van asielstatushouders door gemeenten. Ik heb goede hoop dat deze begeleiding de inburgeraar zal helpen met het zo snel mogelijk en op goede wijze invulling geven aan het inburgeringstraject. Daarnaast probeer ik met de maatregelen die zijn aangekondigd in mijn brief van 12 oktober onder andere een aantal hardheden in het huidig stelsel te verzachten en ga ik de uitfasering van de Wi2013 monitoren zodat tijdig kan worden geacteerd op eventuele knelpunten die op dit moment niet zijn voorzien.

9. Eerder heeft u aangegeven dat u de groep die nu tussen wal en schip gaat vallen effectief ging ondersteunen door bijvoorbeeld meer inzet op participatie en werk te gaan doen, wat is het resultaat van uw inzet daarop? 3)

Antwoord vraag 9:

In 2019 en 2020 hebben gemeenten twee keer €20 miljoen ontvangen voor de ondersteuning en begeleiding van inburgeraars onder de Wi2013 en om zich voor te bereiden op de nieuwe wet. Met de extra middelen zijn gemeenten in staat gesteld om actief aan de slag te gaan met het inburgerings- en taalverwervingsproces van

³ Bron: DUO, peildatum 1 november 2021.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 19 637 nr. 2784.

⁵ De brief waar u naar verwijst is de Verzamelbrief inburgering die ik uw Kamer enkele dagen later heb gestuurd.

inburgeringsplichtige statushouders én om alvast te groeien naar de regierol op inburgering in het nieuwe stelsel.

Deze middelen zijn beschikbaar gesteld via een decentralisatie-uitkering. Gemeenten verantwoorden zich over de besteding van de middelen intern aan de Gemeenteraad. Als onderdeel van de afspraken tussen Rijk en gemeenten zijn de activiteiten en inspanningen van gemeenten wel gevolgd via de monitor gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding vluchtelingen 2020.⁶ Daaruit kwam naar voren dat gemeenten de middelen breed hebben ingezet voor de inburgeraars onder de Wi2013. Denk aan het informeren en adviseren over een passende taal cursus en het combineren van taalverwerving en participatie.

Zoals eerder al aangegeven zijn voor de jaren 2021 tot en met 2026 opnieuw middelen beschikbaar gesteld voor de begeleiding van asielstatushouders onder de Wi2013. We gaan kijken hoe we deze groep het beste kunnen blijven volgen, ook in het kader van fasering van het huidig stelsel. Op basis van de afspraken uit 2020 zal deze groep ook worden meegenomen in de evaluatie naar de betaalbaarheid na drie jaar.⁷

Tot slot is het goed om te noemen dat het Pilotprogramma Veranderopgave Inburgering dit jaar wordt afgerond. In een periode van tweeënhalf jaar hebben 97 gemeenten 39 pilots uitgevoerd en zijn tien bestaande gemeentelijke werkwijzen geëvalueerd. Ook via deze weg hebben gemeenten zich kunnen voorbereiden op de nieuwe wet waarbij inburgeraars onder de huidige wet worden ondersteund, onder andere wat betreft inburgering en participatie. Alle gemeenten kunnen hun voordeel doen met de geleerde lessen uit het pilotprogramma, waarbij ook bouwstenen terugkomen die toepasbaar zijn voor de groep inburgeraars onder de Wi2013.⁸

10. Bent u het eens dat het feit dat gemeenten een brandbrief sturen, er weinig is gebeurd om deze groep die tussen wal en schip gaan vallen te ondersteunen?

Antwoord vraag 10:

Voor beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar mijn antwoorden op vragen 8 en 9.

11. Bent u voornemens om naar aanleiding van de brandbrief in gesprek te gaan met de gemeenten? Zo ja, kunt u de Kamer voor het wetgevingsoverleg over integratie en maatschappelijke samenhang op 22 november 2021 informeren over de uitkomsten van dit gesprek? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 11:

Voor beantwoording van deze vraag verwijs ik u door naar mijn antwoord op vraag 6.

12. Kunt u deze vragen beantwoorden voor het wetgevingsoverleg over integratie en maatschappelijke samenhang op 22 november 2021?

Antwoord vraag 12:

Dat is mij helaas niet gelukt.

⁶ 420111-monitor-gemeentelijk-beleid-2020.pdf (kis.nl)

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 32 824, nr. 297.

⁸ Alle informatie over het Pilotprogramma is te vinden in de gids van het Pilotprogramma op de website van Divosa.

- 1) Trouw, 10 november 2021, 'Brandbrief grote steden: duizenden vluchtelingen veroordeeld tot falend inburgeringsstelsel', (https://www.trouw.nl/binnenland/brandbrief-grote-steden-duizenden-vluchtelingen-veroordeeld-tot-falend-inburgeringsstelsel~b7daa902/?utm_campaign=shared_earned&utm_medium=social&utm_source=twitter).
- 2) Kamerstuk 32 824, nr. 349.
- 3) Kamerstuk 32 824, nr. 259.